

Značenje Sveučilišta u Padovi za obrazovanje naših humanista /historijska bilješka/

Barbarić, Damir

Source / Izvornik: **Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, 1983, 9., 151 - 160**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:261:206382>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

ZNAČENJE SVEUČILIŠTA
U PADOVI
ZA OBRAZOVANJE
NAŠIH HUMANISTA
(historijska bilješka)

DAMIR BARBARIĆ

Sveučilište u Zagrebu
Centar za povijesne znanosti
Odjel za povijest filozofije

Izvorni znanstveni tekst
Prilinjeno 28. VI 1983.

Odavno je već uočeno i posvuda ponavljano, premda rjeđe u pravom svom bitno-povijesnom značenju i smislu i dostatno protumačeno, golemo značenje što ga za kršćansku Evropu dvanaestog stoljeća ima susret s izvornim grčkim duhovnim nasljeđem. Prevođenje na latinski arapskih prijevoda i komentara djela klasične grčke filozofije i znanosti, kao i prevođenje samih novootkrivenih grčkih tekstova, dovodi zatečeni Zapad pred jedva savladivu zadaću produktivnog preuzimanja i pretumačenja Euklidove matematike, Ptolemejeve astronomije, Hipokratove i Galenove medicine i, povrh svega, Aristotelove filozofije. Stari, stoljećima prakticirani sistem obrazovanja u benediktinskim samostanskim učilištima rasutim širom Evrope, koji je obuhvaćao izučavanje tzv. sedam slobodnih umijeća: trivium (gramatika, retorika, logika) i quadrivium (aritmetika, geometrija, muzika, astronomija) ostaje — gubeći već i sam utemeljenost u jednom zajedničkom početlu i sve manje primjeren preinačenim potrebama vremena¹ — nedostatan da u sebe primi i artikullira novoupoznatu Aristotelovu fiziku, etiku, metafiziku, glavninu logike (do XII st. poznata je samo tzv. Logica Vetus: Boetijevi prijevodi Porfirijevih *Isagoga* i Aristotelovih *Kategorija* i *O tumačenju*, kao i logički spisi samog Boetija). Posao postupnog i nimalo lakog inkorporiranja Aristotela u zgradu kršćanske dogmatike uzet će na sebe trinaesto stoljeće, iznijevši pri tom na vidjelo posve nov oblik sabranog duhovnog života učitelja i učenika, izgleda jedini podoban da odgovori veličini zadatka: sveučilište (universitas): »U trinaestom stoljeću dva glavna poticaja napretku filozofije jesu us-

¹ Vidi npr. H. Klinkenberg, *Der Verfall des Quadriviums im frühen Mittelalter* u: J. Koch (ed.), *Artes liberales* (1959), pp. 1—32.

postavljanje velikih univerziteta i postupno uključivanje glavnih Aristotelovih djela u program studija.«²

Tri prva i za dugo vremena najveća i najutjecajnija sveučilišta jesu ona u Bologni, Parizu i Oxfordu.³ Svako od njih sastoji se od više fakulteta (umijeća, pravo, medicina, teologija), no i pariškim i oksfordskim sveučilištem dominira od samog početka fakultet umijeća (Facultas artium) i na njima se upravo u toku trinaestog i četrnaestog stoljeća zbiva ona za povijest tako presudna kontaminacija tzv. kršćanske s Aristotelovom filozofijom, koja će rezultirati najprije velebnim *Summama* Alberta Velikog i Tome Akvinskog, zatim konzervacijom kršćanske dogmatike kroz oštru osudu ortodoksnog aristotelizma u liku averoizma Sigera od Brabanta i Boetija Dačkog u Parizu 1277. godine, te konačno svojevrsnom revizijom Tomine skolastike u Dunsu Scota i njenom kritičko-nominalističkom samodestrukcijom u Williama Ockhamskog.

Sveučilište u Bologni ostaje, međutim, dobrim dijelom izvan tog središnjeg filozofijskog zbijanja skolastike: od samog zasnivanja pripada na njemu posvemašnji primat izučavanju prava, građanskog i kanonskog. A i na samom fakultetu umijeća predaje se Aristotel tek prema manjim izvacima iz djela, dok se osobita pažnja poklanja retorici te matematičkim i astronomskim znanostima. Ova specifičnost bolonjskog studija nije od male važnosti: upravo njegova relativna sloboda od vezanosti za skolastičku tradiciju, zatim rano i neprestano preferiranje retorike (kasnije i filologije) pred logikom i dijalektikom, te konačno rana orijentacija na matematiku i astronomiju uz progresivno otklanjanje njihova metafizičkog korijena (premda će se svojevrsna uspomena na taj korijen, fiksiran već od ranih pitagorejaca pa do Ptolemeja pod imenom harmonije, očuvati recimo još u naslovu jednog od najznačajnijih djela Keplerovih: *De harmonice mundi*, 1619. godine) jesu ona tri momenta iz kojih se možda najbolje dađe razumjeti strujanje koje će talijanskim sveučilištima (svim odreda poteklim iz bolonjskog) dati tako presudno značenje u zbijanju evropske filozofije i povijesti. Mislimo tu s jedne strane na pojavu takozvanog humanizma, a s druge na začetak renesansne prirodnofilozofijske spekulacije i iz nje potekli razvitak novovjekove znanstvene metode.⁴

² Julius R. Weinberg, *A Short History of Medieval Philosophy*, Princeton, New Jersey 1964, str. 157.

³ H. Denifle, *Die Universitäten des Mittelalters bis 1400*. Berlin 1885.

⁴ Grupu predmeta zvanu humaniora (gramatika, retorika, poetika, logika, moral, povijest), tako karakterističnu, zapravo određujuću za obrazovni program razdoblja koje nazivamo humanizmom, valja razumjeti kao svojevrsno pretumačenje ranosrednjovjekovnog

Prvo i najznačajnije sveučilište koje nastaje iz bolonjskog otcjepljenjem grupe profesora i studenata nezadovoljnih tamonjskim prilikama jest ono u Padovi. Ta »Universitas scholarium« započinje 1222. godine kao juridička škola: prvo njeno jezgro bijaše pravna nauka i za dugo vremena ostala je to glavna sadržina naučavanja. Uz pravo uče se i medicina, filozofija i takozvane artes, a postepeni porast njihova značenja i obima dovodi godine 1399. do podjele (započete već 1360.) sveučilišta u dva zasebna: »Universitas iuristarum« i »Universitas artistarum«. Ovaj drugi ima početno za predmete naučavanja medicinu, filozofiju, gramatiku, dijalektiku, retoriku i astrologiju. Od godine 1363. uči se i teologija, koja je u početku ograničena na tumačenje Biblije i komentiranje sentencija Petra Lombarda, a u XV stoljeću pridodane su još dvije katedre metafizike, od kojih jednu »in via S. Thomae« drže dominikanci, a drugu »in via Scoti« franjevci.⁵

Početkom XIV stoljeća uvodi Pietro d' Abano u jednom pokušaju sjedinjenja spekulativne filozofije i medicine Averroesa u Italiju⁶ i od tada pa kroz čitavo četrnaesto i petnaesto stoljeće ostaje Padova središtem averoizma u filozofiji, te po tome prvenstveno biva njeno sveučilište uskoro čuveno u cijeloj Evropi. Tako je »padovanska škola' prolongirala srednji vijek'. A ime Padove stoji u tom razdoblju za cijelu sjeverno-istočnu Italiju. Padova, Bologna, Ferrara, Venecija, bile su u to vrijeme u najtješnjem akademskom uzajamnom saobraćanju; kroz dvije stotine godina imale su zajednički intelektualni život, i to takav koji je nosio više nego odlično obilježje.«⁷ U XV stoljeću studiraju u Padovi među ostalima Nikola Koper-

triviuma. Spoznati filozofijski smisao tog pretumačenja nije dakako lak zadatak, kao niti, s druge strane, razumjeti uključenjem pojma beskonačnog u obzor matematike posredovanu redukciju cjeline quadriviuma na tzv. analitičku geometriju, koja onda stoji u osnovi cjelokupne novovjeke prirodnoznanstvene metode.

⁵ Za uočavanje smjera u kojem se razvija nastava na Padovanskom sveučilištu korisno je, čini se, usporediti navedeni početni program studija s onim iz vremena Galilejeve predavačke djelatnosti. U Akademskoj godini 1593—94. predaju se na Sveučilištu umijeća slijedeći predmeti: Ad Theologiam in via Sancti Thomae, Ad Theologiam in via Scoti, Ad Lecturam Sacra Scriptura, Ad Metaphysicam in via Sancti Thomae, Ad Metaphysicam in via Scoti, Ad Theoricam ordinariam Medicinam, Ad Practicam ordinariam Medicinam, Ad Philosophiam ordinariam, Ad Theoricam extraordinariam Medicinam, Ad Practicam extraordinariam Medicinam, Ad Philosophiam extraordinariam, Ad Philosophiam Moralem Aristotelis, Ad Chirurgiam et Anathomem, Ad Lecturam tertii libri Avicennae, Ad Lecturam Simplicium, Ad Logicam, Ad Mathematicam, Ad Humanitatem Graecam et Latinam. (*Archivio antico dell' Università di Padova*, ms. 242.)

⁶ E. Renan, *Averroès et l' averroïsme*. Paris ³1866, str. 326.

⁷ A.H. Douglas, *The Philosophy and Psychology of Pietro Pomponazzi*. Cambridge 1910 (repr. Hildesheim 1962), str. 56.

nik, kardinal Bessarion, Nikola Kuzanski, Pico della Mirandola. Istodobno se razvija jaka humanistička katedra (grčki jezik se predaje od 1463. godine; u Bologni već od 1424.) koja postaje prvim rasadnikom evropskog humanizma. Tako na primjer Nijemci Hermann i Hartmann Schedel i Conrad Peutinger, Čeh Protasius od Czernahora, naši Ivan Vitez i Ivan Česmički (u talijanskih historičara navođeni kao »gli ungheresi«) te Marko Marulić, Englezi John Tiptoft, John Free i drugi, Poljaci Maciej od Miechówa i Jan Ursinus, uz čitav niz drugih značajnih imena postaju, vrativši se nakon izobrazbe u Padovi, u svojim zemljama osnivači humanističkog duhovnog pokreta i pioniri izučavanja klasične tradicije.

Šesnaesto je stoljeće doba najvećeg procvata sveučilišta u Padovi. »U epohi velikog političkog i trgovinskog procvata Venecije, kojeg je pratio izvanredan napredak umjetnosti i znanosti, Padova sa svojim studijem postaje središte znanstvenog preporoda: razmjena profesora, studenata, knjiga, ideja sa svim zemljama Evrope, bijaše živa i neprekidna, primajući životnu hranu od one slobode mišljenja nad kojom se širilo zaštitničko krilo svetog Marka. Padovanski studij, koji je već dugo nadilazio onaj bolonjski, dospio je do evropske slave.«⁸

Što se filozofije tiče, averoizam je već prije zalasku, no ipak glavni predmet filozofijskog sporenja predstavlja još uvijek Aristotelova nauka o intelektu i različitosti averoističke, aleksandrinske i Simplicijeve interpretacije njenog pravog značenja. U tim polemikama najvidnije uloge imaju Niccolò Leonico Tomeo, koji po prvi puta izlaže Aristotela u oslonu na originalni grčki tekst, zatim Pietro Pomponazzi, Alessandro Achillini, Giacomo Zabarella i Cesare Cremonini. No, ove »peripatetičke« diskusije i polemike zapravo su — s obzirom na preinačene potrebe vremena — već svojevrsni anakronizam. Bitno zbivanje na Padovanskom sveučilištu sad je priprema i izgradnja jedne eksperimentalne i empirički orijentirane znanstvene metode, koja će kulminaciju izvedbe dobiti u djelatnosti G. Galilea (u Padovi predaje od 1592. do 1610). Nakon njegova odlaska razvijaju se dalje prirodne znanosti orijentirane na tragu njegove metodologije, cvjetaju medicina i biologija, dok filozofija, unatoč takvim ličnostima kao što je Telesio ili Cardano, gubi svoje središnje i utemeljujuće mjesto u životu sveučilišta.

Sedamnaesto stoljeće počinje već očitovati i prve simptome dekadencije Padovanskog sveučilišta. Broj stranih studenata osjetno se smanjuje, a uloga i značenje tog jednog od najutjecajnijih učilišta u povijesti evropskih univerziteta opada i po-

⁸ L. Rossetti, *L' Università di Padova. Profilo storico*. Milano 1972, str. 18.

stepeno sve više iščezava njegov negdašnji sjaj. Kao što se to već ranije bilo dogodilo drugim velikim univerzitetima, tako i padovanski poprima progresivno sva tipična obilježja puko nacionalnog sveučilišta.

*

Ovaj kratki i šturi prikaz povijesti sveučilišta u Padovi motiviran je jednostavnom historijskom konstatacijom da je upravo to sveučilište u dugom razdoblju od četrnaestog do devetnaestog stoljeća jedno od onih obrazovnih središta na kojima se oblikovao duhovni profil najvećeg broja (i najznačajnijih) ljudi iz naših krajeva. Štoviše, vrlo je vjerojatno da ga u tom pogledu ne nadilazi ni jedno drugo evropsko sveučilište. Već i površnije poznavanje biografija glavnih ličnosti našeg humanizma dovoljno je da se uvidi u kojoj je mjeri Padova odigrala presudnu ulogu pri njihovom formiranju. Navedimo samo najznamenitije primjere: već spomenuti Ivan Vitez od Sredne, Marko Marulić, Ivan Česmički, koji u Padovi doktorira iz kanonskog prava, Juraj Dragišić, Fran Trankvil Andreis, Fridrik Grisogono koji doktorira iz medicinskih i filozofskih nauka a zatim od 1499. predaje astrologiju i matematiku, Franjo Petrić koji u Padovi studira sedam godina, Antun Vrančić koji studira teologiju i pravo, Ivan Križan koji je potkraj XV stoljeća predavač filozofije, Andrija Dudić koji na Padovanskom sveučilištu studira od 1558. do 1560. godine, Faust Vrančić, Nikola Andreis, koji je 1583. bio rektor na »Universitas artistarum«, Giulio Camillo Delminio, Markantun Dominis koji u Padovi završava studije a zatim predaje matematiku, Matija Frkić koji predaje teologiju »in via Scoti«, Juraj Dubrovčanin kao profesor filozofije, kao i niz drugih.

S jedne strane nedvojbeno značenje sveučilišta u Padovi za povijest filozofije općenito, a s druge njegova evidentno goleme uloga pri odgajanju najboljih naših umova u razdoblju od četrnaestog do sedamnaestog stoljeća postavljaju, čini se, pred istraživanje hrvatske filozofske baštine općenitu zadaću koja se opet u sebi grana u tri djelomična međusobno ovisna zadatka:

- 1) Istražiti po mogućnosti potpun broj, imena i nazive doktorskih teza svih naših ljudi koji su ikada studirali ili poučavali na tom sveučilištu.
- 2) Istražiti ulogu značajnijih među njima u životu i duhovnoj atmosferi sveučilišta.
- 3) Istražiti utjecaj padovanske sredine na koncepcije i osnovne teze iznošene u djelima naših najistaknutijih filozofa humanista.

Općeniti zadatak kojega su ova tri pitanja tek segmenti imenovan je već otprije, i to u naslovu jedne knjižice koja, međutim, sama ipak nije dostatna da udovolji veličini i obuhvatnosti njegova zahtjeva. Riječ je o studiji *Hrvati i sveučilište u Padovi* koju je g. 1957. objavio M. Grmek. Shodno svom prvenstveno znanstvenom interesu za historiju medicinskih znanosti, autor se zadržava pretežno na našim studentima medicine, spominjući tu i tamo ponekog filozofa, teologa ili studenta prava. Iako nedvojbeno vrlo vrijedna i korisna, osobito kao plod tek dvotjednog istraživanja u Padovi, studija zapravo ipak tek formulira istraživački zadatak koji hoćemo ovdje nešto određenije postaviti, a za izvršenje kojeg ona svakako ima ostati — naročito s obzirom na bogatstvo konzultirane i navođene literature — temeljnim osloncem i putokazom.

Od tri gore raščlanjena zadatka onaj treći je zacijelo najteži a ujedno i povijesno-filozofijski najznačajniji i rad na njemu očito je stvar samo i jedino povijesti filozofije. Jednim dijelom izvršen je i do sada, u studijama i monografijama posvećenima pojedinim našim filozofima iz prošlosti (npr. Dubrovčanin, Frkić, Medo, Delminio) a izrađenim u sklopu programa Instituta za povijest filozofije.

Prva dva zadatka, međutim, pripadaju zapravo uže historijskoj znanosti i pretpostavka njihova rješenja je mogućnost dugotrajnijeg proučavanja arhivskih dokumenata i srodnih publikacija, što bi trebali učiniti stručnjaci historičari. Jednom obavljani, mogu oni predstavljati dragocjen prilog identifikiranju i upoznavanju glavnih tokova naše duhovne povijesti uopće i pripomoći čvrstoj konstituciji kulturne samosvijesti. Zadovoljimo se ovdje samo naznakom nekih od neophodnih i važnih izvora za takvo jedno istraživanje.

Glavni izvori za proučavanje uloge i značenja naših profesora i rektora u životu Padovanskog sveučilišta uglavnom su već poznati i u potpunosti ih navodi Grmek u bilješci 2. na str. 334—35 svog rada. Među njima, Fabris daje manje više površnu i nedovoljno obuhvatnu orijentaciju, dok su opsežne kronike Facciolatija, Riccobonija i Glorie od mnogo veće koristi. Tim izvorima valja, međutim, pribrojiti još jednu izuzetno korisnu i za naše potrebe značajnu ediciju pokrenutu u novije vrijeme

⁹ »Nisam boravio u Padovi dovoljno dugo da bih mogao sistematski skupiti arhivske podatke o profesorima i studentima iz Hrvatske. Tragao sam samo za dokumentima o nekim određenim ličnostima, no pri tom sam pribilježio i podatke o drugim našim ljudima na koje sam usput naišao. Kod srednjovjekovnih studenata i profesora nisam se obazirao na njihovu struku, no za kasnija razdoblja obratio sam pažnju pretežno na medicinu i prirodne nauke.« M. Grmek, *Hrvati i Sveučilište u Padovi*. Zagreb 1957. (Ljetopis JAZU, knj. 62, str. 334—75), str. 347.

od strane padovanskog »Centro per la storia dell' Università di Padova«. To je godišnjak »Quaderni per la storia dell' Università di Padova«, izašao do sada u 14 svezaka (god. 1968—1981). Pojedini brojevi sadrže veće stručne rasprave o određenim filozofijskim i znanstvenim temama koje su bile od većeg značenja u povijesti sveučilišta, zatim studije o pojedinim nacijama i njihovim pripadnicima te o djelatnosti i objavljenim spisima značajnijih ličnosti koje su ostavile traga i utjecaja na sveučilištu i šire, u Italiji i Evropi. Svaki svezak sadrži uz to i vrlo vrijednu, neobično bogatu bibliografiju svih radova, od najstarijih do sasvim recentnih, o padovanskim profesorima i studentima. Može se očekivati da se ta značajna publikacija nađe i u našoj Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci te tako postane dostupna za istraživački rad na zadatku o kojem smo govorili.

Što se tiče prvog postavljenog zadatka, da se, naime, istraže po mogućnosti potpuni broj, imena i naslovi dizertacija (gdje postoje) svih naših studenata u Padovi, tu kao jedino potpuno izvorište podataka dolazi u obzir zapravo samo Historijski arhiv sveučilišta. Važeći vodič arhiva, knjiga Giuseppea Giomoa *L' Archivio antico della università di Padova* (Venecija 1893) upućuje na tzv. Minotovu zbirku (Raccolta Minoto; Giomo, op. cit., str. 76 i d.) kao za našu zadaću najpodesniju. U sklopu te zbirke su npr. u rukopisu 649 navedeni svi profesori filozofije od god. 1274. do 1509, u rukopisu 661 profesor metafizike od god. 1469. do 1739, drugdje profesori astrologije i matematike itd. Uz dokumente Historijskog arhiva najvredniji je izvor svakako Dorighello F. *Elenco dei laureati in Padova esteri e non padovani*, koji u dva sveska čini rukopis 43 Sveučilišne biblioteke u Padovi.

No svi ti spomenuti izvori predstavljaju za izvršenje navedene zadaće jedva premostivu teškoću. Naime, uz to što su vrlo teško čitljivi i zahtijevaju na mnogim mjestima stručnost i vještinu paleografa, teško su iskoristivi iz jednog dodatnog razloga, za razumijevanje kojeg valja još nešto reći o osobitosti Padovanskog sveučilišta.

Od samog osnutka studenti su u njemu podijeljeni i organizirani prema kriteriju njihova geografskog porijekla u tzv. »nationes«, kao što je to i inače bio običaj u svim ranim i velikim sveučilištima (osim oksfordskog, gdje već god. 1274. iščezava sistem nacija). U početku postoje samo dvije grupe: »i citramontani« tj. Talijani kao prva, te »gli oltramontani« tj. stranci kao druga. No u šesnaestom stoljeću razdoba je mnogo kompleksnija: Juristički univerzitet obuhvaća ništa manje od dvadeset dvije nacije, dok Artistički sačinjavaju studenti razdijeljeni u sedam nacija. Od svih je nacija najbrojnija, naj-

utjecanija i najbolje organizirana bila germanska. Nju po značaju slijede poljska, britanska, galska itd.

Teškoća je sad u tome što su kod Dorighella kao i u većini dokumenata Historijskog arhiva imena članova sveučilišta podvedena pod te »nacije«. Tako naše ljude nalazimo jednom u rubrici »Ungharesi«, jednom »Dalmati«, onda opet »I Dalmati e gli Istriani«. Često se opet imena naših susreću izvan označene nacije i samo prema obliku imena ili (u sretnijem slučaju) po oznaci grada porijekla (npr. »da Ragusa«) možemo znati da je riječ o našem čovjeku. Osim toga, mnogi od ljudi iz naših krajeva bili su u svoje vrijeme, kao što je dobro poznato, studirajući u stranim zemljama, nazivani s više varijanta svog latiniziranog ili talijaniziranog imena.

Navedene teškoće istraživanja otklanja velikim dijelom i opet jedna nedavna edicija. Riječ je o *Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini* (1406—1806), koja u okviru šire edicije *Fonti per la storia dell' università di Padova* izlaze u Padovi unatrag petnaestak godina. Prikladno ih najavljuje izdavač: »Acta . . . sjedinjuju po prvi put dokumente o dodjeljivanju doktorata studentima, talijanskim i stranim, koji su pohađali sveučilište u Padovi kroz četiri stoljeća. Ti dokumenti, pronađeni dugotrajnim istraživanjima arhiva i biblioteka, registriraju imena ne samo laureata nego i profesora, studenata i svjedokâ. Zastupljene su sve nacije Evrope, sva područja Italije: jedno mnoštvo osoba slavni, ili pak slabije znanih, ili posve nepoznatih. Kičma povijesti padovanske škole, ta *Acta* su registar nesumnjivog bogatstva i korisnosti za historičare kulture i znanosti u evropskom okviru.«

Acta su planirana u osam odsjeka, od kojih svaki obuhvaća po nekoliko svezaka. Dosad su izašle u potpunosti samo knjige prvog i trećeg odsjeka; od prvoga tri sveska (1. ab anno 1406 ad annum 1434. Padova 1970², pp. XXI+332; 2. ab anno 1435 ad annum 1450. Padova 1970², pp. XII+355; 3. Index nominum. Padova 1970², pp. XII+117) a od trećega četiri sveska (1. ab anno 1501 ad annum 1525. Padova 1969, pp. XXII+448; 2. ab anno 1526 ad annum 1537. Padova 1970, pp. VIII+454; 3. ab anno 1538 ad annum 1550. Padova 1971, pp. VIII+423; 4. Index nominum. Padova 1981, pp. XXVIII+200). Drugi odsjek, koji bi iznio podatke za razdoblje od god. 1451. do 1500. još je u pripremi, kao i ostali odsjeci, za razdoblje od 1500. do 1806. godine.

Već letimičan pogled na dosad izišle sveske ukazuje na značenje koji oni mogu imati za naše istraživačke potrebe. Iako su indeksi imenâ koji zaključuju svaki pojedini odsjek od neprocjenjive koristi i otklanjaju u velikoj mjeri one probleme pred koje nas stavlja istraživanje dokumenata Historiskog arhiva ili pak Dorighellova popisa, ipak će biti neophodno pažljivo čitanje svakog od imenâ spominjanih na stranicama ove

vrijedne publikacije. Tako će se moći pronaći niz u nas dosad neregistriranih ličnosti vlastite duhovne tradicije te ujedno utvrditi i opseg učešća naših ljudi na tom tako značajnom evropskom središtu nauke i obrazovanja.

Kad jednom *Acta* ... budu kompletirana, bit će to prilika da se kroz simultano istraživanje na tragu sva tri ovdje postavljena pitanja postigne približno potpun uvid u značenje Padovanskog sveučilišta za našu duhovnu tradiciju. Takav bi nas uvid mogao možda osnažiti za samosvjesnije i odlučnije uzimanje učešća u aktualnim filozofijskim i povijesnim zadaćama našega vremena. Tu bi onda historijsko istraživanje našlo svoj pravi smisao i postiglo ispunjenje.

THE IMPORTANCE OF PADUA UNIVERSITY FOR THE EDUCATION OF CROATIAN HUMANISTS

Summary

Padua University, established in 1222, is along with Bologna, Paris, and Oxford one of the oldest and, without doubt one of the most important in the history of European universities. It reached the climax of its importance and influence in 15th and 16th centuries. At that time it was the centre of Averroistic interpretation of Aristotelean philosophy. On the one hand, it became a focus for humanistic movements in many European countries, and on the other, it played a great role — especially owing to Galileo who lectured there from 1592 to 1610 — in the foundation and spreading of the modern revolution in the natural sciences.

Along with many important figures from Germany, England, Poland, France, Hungary, Bohemia, Greece and other countries, many famous Croatian humanists were educated at the University of Padua and lectured there. This fact raises several questions for the further research in the field of the Croatian philosophical heritage: to establish the precise number of Croatian students and lecturers, and their roles in the University's history, and, vice versa, the influence of the University's intellectual atmosphere upon their essential philosophical and scientific concepts.

The aim of this article is to present the main sources for a planned research programme. The most important among them are the documents from the Historical Archive of Padua University, and two recent editions: »Quaderni per la storia dell' Università di Padua« and »Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini (1406—1806)«.

The planned research would certainly provide a new and deeper understanding of one of the main formative centers of the Croatian philosophical contribution to a more precise view of the history of the University itself, and its importance in the European context.